

Genootschap
Architectura et Amicitia

AetA nieuwjaarstoespraak door Jan Poolen
25 januari 2020

Beste mensen, lieve AetA-vrienden en vakgenoten,

Allereerst wil ik jullie namens het bestuur een gelukkig nieuwjaar wensen, goed, mooi en in gezondheid. Maar hopelijk ook een jaar of, laat ik meer vooruitkijken, een decennium waar we het weer over de inhoud van het vak kunnen hebben, vanuit de inhoud aan ons vak kunnen werken en dat na tien jaar van meningen, de narratieven, verhalen en het 'ophalen' wat de mensen willen.

We zijn hier te gast in De Meelfabriek. Met bijna 100 mensen, een geweldige opkomst. Directeur Ab van der Wiel, zeer fijn dat we hier kunnen zijn. We gaan naar jou en jouw architect Bart Akkerhuis luisteren. Ik introduceer jullie zo.

Voor AetA was 2019 een jaar met nieuwe leden en ook leden die vertrokken. Ik denk ook aan de overleden leden: Frans Boogers, Wim Crouwel en Moshé Swarts.

Een nieuwjaar. Een nieuw decennium. Wie mijn blog van vorig jaar gelezen heeft zal zich niet verbazen dat ik hoop wil putten uit dit decennium van de jaren '20 in vergelijking met de jaren '20 van de vorige eeuw. Toen ging het ergens over.

De jaren '10 waren vooral de jaren van de 'mening'. Wat die waard is en bovenal of die ook waar is heeft ons zeer bepaald.

Hebben we een betere stad gekregen? Zijn we meer tevreden over de gebouwde omgeving? Zijn we gelukkiger? We zijn lichtelijk in verwarring. De geest is uit de fles. De mening van de burger bepaalt de agenda van de politici en dus van het land. Architecten moeten luisteren en 'ophalen'.

Mijns inziens is dat veel te ver doorgeschoten. Architectuur, stedenbouw en landschapsarchitectuur is een vak. Wij zijn gewend te analyseren, te luisteren, te onderzoeken, modellen te maken, te ontwerpen en vooruit te kijken. Los van emotie en los van de waan van de dag. Natuurlijk ik sluit me er niet voor af. We bouwen immers in de stad. Daar wonen en werken mensen. Maar laten we doen waar we goed in zijn.

We zijn ook in verwarring over de tijd. Een krimp in de opdrachten? Wederom verlies van vakmensen? Ton Hillen schreef er recent over. Maar er is ook de onrust in de wereld. En toch is de wereld veiliger dan ooit, aldus Hans Rosling. Ik ben en blijf optimistisch.

Kunnen we eindelijk het marktdenken achter ons laten en de vraag invullen vanuit de kwaliteit?

De kwaliteit van wonen, werken, leren en verblijven. Wonen is meer en meer een product geworden. Hebben we er 500 nodig van 50 m², dan bouwen we die toch! Woningen zijn investeringen, door geld en rendement gedreven. Terwijl het zou moeten gaan over die kwaliteit van leven, van wonen, van verblijven. Over de diverse woonvraag. Airbnb is ook doorgeslagen. We verhuren toch gewoon ons huis of met Uber onze auto. De impact op de stad is groot. Het gaat niet over wat voor een stad we willen hebben.

De vraag naar betaalbare woningen begrijp ik. Maar hebben we überhaupt nog één miljoen woningen nodig? Als ik Friso de Zeeuw moet geloven (maar dat doen we maar niet) moeten we weer nieuwe VINEX-wijken bouwen in de groene gebieden. Alleen dan zal het woningtekort teruglopen en by the way, "dat willen de mensen toch" zei hij recent in de NRC. De oude groef aan het woord. Ik schrok ook van het artikel gisteren in de NRC van de denktank 'Denkwerk' van topambtenaar Bernard ter Haar: 'Bouw huizen in het groene hart'.

Gelukkig is de agenda van de stad, van het land en van de politici anders. Compact, stedelijk, groen, inclusief en met andere vormen van mobiliteit. En gebruiken wat we hebben. Hoewel dat niet bij alle politici is doorgedrongen. Dat vraagt om goede ontwerpers, nieuwe woonvormen, nieuwe energieconcepten. We zijn er allen wel mee bezig.

Het gaat toch niet om het aantal nieuwe woningen alleen of om de banale discussie over Hoog en Laag. Het zou moeten gaan over wat voor een land we willen, wat voor een stad we willen en wat voor een wijk we willen hebben. Daar kan AetA een belangrijke rol in spelen. Ik zie AetA als denktank, als platform om over dit soort vraagstukken te denken, te discussiëren, te spreken, te bezoeken.

Ruim 1 miljoen woningen?

We hebben in Nederland meer dan zeven miljoen woningen waarvan 65% eengezinswoningen. 80 % is groter dan 80m². Deze woningen worden voor het grootste deel bewoond door éénpersoons- en tweepersoonshuishoudens (dat is 67%). Een immense voorraad eigenlijk. We gebruiken de voorraad alleen heel slecht. Moeten we wel zoveel m² toevoegen? We hebben al zoveel. Maar hoe genereus zijn die naoorlogse laagbouw wijken?

Hier zou AetA over kunnen nadenken, samen met de universiteiten.

2019 Was een jaar van hoge bouwrijzen, extreem hoge verkoopprijzen, PFAS, stikstof, gasloos bouwen en de meningen van burgers.

Maar er is langzaam ook een besef dat we erg kwistig met ons landschap omspringen, de verrommeling van ons land, dat we onderaan de ladder van de energietransitie van Europa staan. De impact die al die windmolens en zonnecellen op ons land hebben. Terwijl we zoveel onbenutte daken hebben. Ook daar is het rapport van de Denktank duidelijk in. Op de extra 600 km² (2% van Nederland) van ons land zouden we 50% nieuwe natuur moeten maken. Maar wat betekent dat voor het perspectief van het open, voor Nederland zo kenmerkende, landschap? Maar nog belangrijker: al die gebieden moeten weer ontsloten worden. Meer asfalt?

Soms hebben we de rechter nodig om dat voor elkaar te krijgen of enigszins te bewegen.

Stikstof is natuurlijk niet echt het probleem van de boeren maar een probleem van ons. Moeten wij het voedsel voor de wereld willen produceren? Zie hoe groot die invloed op ons landschap is. Moeten wij het logistiek centrum van de wereld willen zijn? Zie hoe groot die invloed op ons land is

Wij zijn handelaren, al sinds eeuwen. Maar de wissel die dat op ons land trekt is immens. Ik heb het hier nog niet eens over de distributiecentra, dozen, zonneweides en windparken.

En zie, na de boze protesten van de boeren, nu ineens vele boeren die zelf willen stoppen.

Kortom, we staan aan het begin van een zeer interessant decennium. Er is veel te doen maar we moeten echt oppassen niet weer in die 'oude groef' terecht te komen. Ik ben van mening dat onze gebouwen en ons landschap er zeer toe doen. Een grote verantwoordelijkheid. Er is veel te doen, te studeren, te innoveren te onderzoeken en te experimenteren. Er liggen vele vragen. De architectuur moet genereus zijn en flexibel. AetA kan daar vakinhoudelijk een belangrijke rol in spelen. Er zit veel kennis en ervaring in dit genootschap, in de leden en in de bureaus die zij vertegenwoordigen. Onze kracht is om dat, wellicht in de luwte, met elkaar te bespreken, te onderzoeken te gaan bekijken en aan het werk te gaan, alternatieven te bedenken of inhoudelijke oplossingen te schetsen. In plaats van

mee te doen in het debat denken wij over oplossingen, studeren wij en bezoeken we voorbeeldprojecten.

We hebben in november als bestuur in Meudon, bij Parijs in het huis van Theo van Doesburg een 'Heiweekend' gehad.

Machiel zat daar met zijn vrouw voor drie maanden. Behalve dat we nog een aantal belangrijke plekken (Woonhuis Corbusier) en tentoonstellingen (Charlotte Perriand) hebben bezocht hebben we het uitgebreid gehad over AetA: wat we hebben en wat we voor ons zien voor de komende jaren.

Elk nieuw bestuur, elke nieuwe voorzitter heeft weer een nieuwe kijk op waar we staan en waar we naar toe zouden moeten, naar toe zouden kunnen. 'Architectuur is een tijdsbeeld', zo ook de visie van dit nieuwe bestuur. Ook zij reflecteert de nieuwe tijd. Moeten we altijd het wiel weer uitvinden? Laten we het ook doorgeven aan de volgende generatie. Ik heb met veel van jullie al gesproken. Mensen hebben mij benaderd en ik heb uitgebreid en zeer waardevol gesproken met vijf oud voorzitters. Dat ga ik ook nog meer doen met jonge en nieuwe leden.

Wat me opviel is de grote betrokkenheid, de energie en de liefde voor AetA. Dat is me veel waard. AetA is vooral Architectura/architectuur en Amicitia/vrienden. Dat bindt ons, dragen we uit en dragen we over. En laten we vooral koesteren dat we al zo lang bestaan en betekenisvol zijn.

We hebben het als vrienden over het vak, wat er speelt, welke oplossingen mogelijk zijn, we discussiëren, we hoeven het niet eens te zijn, heerlijk. En op excursies hebben we tijd om dat te zien, te bespreken en vast te leggen.

Maar we hebben ook lol, plezier over andere onderwerpen. Het valt me op dat het vaak over auto's gaat. Onze diversiteit is onze kracht, maar ook onze ervaring, onze kennis In al onze plekken in de maatschappij. Jong, oud en alle generaties.

De historie van AetA is terug te vinden in de talrijke lezingen, prijsvragen, tentoonstellingen en excursies. Deze lopen als een rode draad door het genootschap. Een historie met grote namen waaronder, Leliman, Springer, Kromhout, Berlage, Wijdeveld en Bakema. Opggericht in 1855. Zeer invloedrijke tijdschriften zoals Wendingen en Forum vinden hier hun oorsprong. Forum is nog steeds toonaangevend.

Veel van dat vroegere werk van AetA, zoals de betrokkenheid bij en oprichting van de BNA, Academie van Bouwkunst en welstandscommissies, is inmiddels overgenomen door instituten en universiteiten. Dat vraagt, zoals in elke tijd, om weer een eigen, nieuwe, specifieke invullingen zonder het verleden te vergeten. Het nieuwe bestuur staat voor de taak opnieuw sturing en richting te geven aan die invullingen, continuïteit en vitaliteit van de vereniging.

Wat zijn dan onze doelstellingen, in hoofdlijnen.

VERBINDEN VAN GENERATIES

Telkens is er bij besturen de drang de leden te motiveren, te activeren en aan te sporen tot meer activiteiten. Maar zoals in elke vereniging komt het vaak van een kleine groep gedrevenen. Daarnaast is het schrikbeeld van vergrijzing en het inzetten van verjonging een terugkomend thema van veel vroegere besturen maar ook nu weer. Een verjonging die noodzakelijk is om ook de continuïteit te waarborgen maar ook om een versmelting van nieuwe ideeën en oude standpunten tot stand te brengen en te bediscussiëren. We zien de verjonging niet geïsoleerd tot de leeftijd maar meer als de verbinding van generaties en uitwisseling van ideeën. We zullen actief generaties, jonge mensen en studenten betrekken bij onze activiteiten. Ook de bureaus waar een groot deel van onze leden in werken willen we betrekken bij AetA. Ook daar wordt gewerkt met vele generaties. Waarom zou dat bij ons anders zijn? Daar wordt dagelijks kennis uitgewisseld en overgedragen. We omarmen de diversiteit aan meningen in de vereniging, de dialoog tussen generaties. Het principe leerling en leermeester. We zoeken ook de contacten met andere disciplines en niet-leden.

We streven naar 50 nieuwe leden voor dit jaar. Jong en ouder. En ook de bestaande leden aan boord houden. Aan een ieder de taak daaraan mee te helpen.

IN DE LUWTE

We stellen voor eerder naar binnen te treden als vereniging dan naar buiten. Wij vragen ons zeer

af of wij letterlijk aanwezig moeten zijn, als AetA in het debat. De leden werken in of buiten de bureaus aan de agenda van Nederland, nemen deel aan de discussie erover en vormen standpunten. De beslotenheid en daarmee luwte is onze kracht. Vanuit die luwte kunnen we de agenda's van het land agenderen, bespreken, onderzoeken en bediscussiëren. Die nieuwe profilering naar de leden zal o.i. de betrokkenheid kunnen vergroten. Wij nemen een autonome positie in, divers zoals onze leden. Publiciteit krijgen we door te laten zien waar we voor staan, niet door die actief te zoeken. AetA kenmerkt zich door die inhoudelijke antwoorden. Het is ons streven die agenda in ons programma te vatten en in lezingen en excursies naar voren te brengen.

Een voorbeeld: het online kopen. Wat gebeurt er dan met de stad, de leegstaande winkels, de oude grote warenhuizen die nu leeg komen staan? En wat met al die dozen, pakhuizen, datacenters in het landschap? Kunnen wij oplossingen vinden die ruimtelijk aanvaardbaar zijn, die de stad verrijken en het landschap niet ontsieren? En wat is de impact van die miljoen woningen in het Groene Hart? Veelal is er in de bureaus geen tijd om hier mee bezig te zijn maar binnen AetA, in een samengaan van jong en oud, van generaties, samen met de bureaus zou dat moeten kunnen. We overwegen om eigen initiatieven te nemen als AetA in studies en prijsvragen, samen met jongeren, studenten universiteiten en scholen op basis van die nieuwe opgaven.

EXCURSIES ZIJN STUDIEREIZEN

We willen studiereizen maken naar makkelijk bereikbare plekken en steden. Steden die nog wat in de luwte liggen maar zeer interessant zijn, zeg maar de 'Tweede steden' of 'andere steden'. Deze excursies zijn betaalbaar, kort en we reizen bij voorkeur met het openbaar vervoer. Jongeren worden uitgenodigd mee te gang tegen gunstige voorwaarden. We houden bij excursies daar vijf plaatsen voor vrij. Deze reizen zijn bedoeld om met elkaar in debat te gaan, om contact te leggen met plaatselijke vakgenoten en organisaties. Het zijn studiereizen, actief en vakinhoudelijk. Uiteraard wordt er van de reis een verslag gemaakt. Maar ook 24-uurs excursies behoren tot de mogelijkheid. Er is ook ruimte voor grotere, de wat meer gebruikelijke reizen. De klassieke reizen. AetA heeft veel mooie reizen gemaakt. Een evenwicht tussen klein, middel en groot. Een goed voorbeeld wordt de komende 'houtexcursie'. Paul zal er zo nog iets over vertellen.

LEZINGEN EN GESPREKKEN

We hebben er vele gehad. Mooi informatief en met soms lange discussies. De gesprekken die Fridjof georganiseerd heeft zijn legendarisch. De laatste lezing en gesprekken vorig jaar over het werk van Kraayvanger was er één van generaties binnen het bureau. Met verschillende visies over de opgaven en werkwijze. Erg mooi. Zo zouden we het vaker willen doen. Mogelijk ook een AetAdhoc-café op wisselende locaties, met eten, een goed gesprek, bier en wijn. Deze zouden ook periodieke/maandelijks op architectenbureaus kunnen plaatsvinden. Mensen, kom met ideeën, met plannen. We doen het met elkaar.

COMMUNICATIE

We hebben wat aanloopproblemen gehad met de nieuwe website. We zullen inzetten op verdere opschoning van de website en deze ook beter laten werken. Professioneler en inhoudelijker. We gaan de website scherp beoordelen op redactie, actualiteit en inhoud. De site moet uitdagen, uitnodigen, visie uitstralen. Maar vooral ook veel inhoud hebben. Er is al veel goed werk verzet. Dank Suzanne. Maar we gaan er nog verder mee. De frequentie van PLAKKAAT zal mogelijk verhoogd worden. We zullen binnenkort ons jaarthema publiceren op onze site.

FORUM is een toonaangevend tijdschrift. Ons paradepaardje. De inhoud en het bereik zou verruimd en vergroot kunnen worden. De manier waarop daar over het vak wordt geschreven is AetA. Dit is ook de visie die wij hebben over AetA; inhoudelijk, onderzoekend en in de luwte. Ver van de waan van de dag.

We zouden dat meer mogen uitdragen. Wij gaan dat ook doen.

We zijn zeer blij met onze nieuwe sponsors. ArchiSciensa van Fons gaat Forum met een groot bedrag sponsoren. Zeer veel dank. We houden ons zeker ook aanbevolen voor nieuwe sponsors. Zie hier een taak.

FINANCIËN

We hebben momenteel een gezonde boekhouding. Dank Juliette; we willen dit graag zo houden. We willen ruimte geven voor investeringen voor ons nieuwe beleid.

BESTUUR

Het bestuur is weer compleet. We zijn blij dat Sanne Eekel ons versterkt als nieuw bestuurslid, als secretaris. Sanne is werkzaam bij Blok Kats en van Veen architecten in Amsterdam. Een deel van haar hart ligt in Afrika. Meer daarover op de website. Daarnaast is Sanne een bedreven polsstokhoogspringer. Dat hadden we net nodig. We willen ver en hoog komen. Een bestuur bestaande uit verschillende generaties, jong, iets ouder, met veel ervaring en met nog wat minder maar allen met veel energie en gedrevenheid. Wij zijn klaar voor een nieuw decennium.

DANK U.